

Zadeva C-326/22

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

13. maja 2022

Predložitveno sodišče:

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie
(Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

18. marca 2022

Tožeča stranka:

Z. sp. z o.o.

Tožena stranka:

A. S.A.

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem

Zahtevk, naj tožena stranka (banka) predloži potrošniške kreditne pogodbe, za katere tožeča stranka trdi, da so potrebne za uveljavljanje morebitnih terjatev do tožene stranke iz naslova vračila neobrestnih stroškov kredita.

Predmet in pravna podlaga vprašanja za predhodno odločanje

Razlaga člena 16(1) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66); člen 267 PDEU

Vprašanje za predhodno odločanje

Ali je treba člen 16(1) Direktive 2008/48 v okviru načela učinkovitosti prava Unije razlagati tako, da lahko potrošnik ali podjetnik, na katerega je potrošnik prenesel svoje pravice iz te določbe navedene direktive, na podlagi te določbe od

kreditodajalca zahteva izvod pogodbe (in pogojev, ki so del pogodbe) in podatke o vračilu kredita, ki so potrebni, da se preveri pravilnost izračuna zneska, izplačanega potrošniku kot vračilo sorazmernega deleža skupnih stroškov kredita zaradi predčasnega vračila, in ki so potrebni, da lahko potrošnik vložijo tožbo zaradi morebitnega vračila navedenih zneskov?

Navedena zakonodaja Skupnosti in sodna praksa Sodišča EU

Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS: člen 16(1)

Sodba Sodišča EU z dne 19. junija 1990, Factortame in drugi, C-213/89, EU:C:1990:257.

Navedena nacionalna zakonodaja

1. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (zakon z dne 12. maja 2011 o potrošniških kreditih) (Dziennik Ustaw z 2022 r., poz. 246), v nadaljevanju: zakon o potrošniških kreditih: člen 49(1) in (2)
2. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (zakon z dne 17. novembra 1964. – zakon o civilnem postopku (Dziennik Ustaw z 2021 r., poz. 1805), v nadaljevanju: KPC: člen 19(1), člen 98(1), člen 130(1) in (2), člen 130^{1a} od (1) do (3), člen 187(1), točka 1, člen 248.
3. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964 – Civilni zakonik (Dziennik Ustaw z 2020 r., poz. 1740): člen 123(1), točka 1

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožena stranka (banka) je z več pravnimi predniki tožeče stranke (potrošniki) sklenila potrošniške kreditne pogodbe.
- 2 Posamezni potrošniki so kredite, ki so jih najeli, vrnil pred rokom.
- 3 Potrošniki, ki so s toženo stranko sklenili individualne pogodbe o potrošniškem kreditu, so na tožečo stranko s pogodbami o odstopu terjatev učinkovito prenesli svoje terjatve za vračilo stroškov na podlagi člena 49(1) in (2) v povezavi s členom 5, točka 6(a) in (b) zakona o potrošniških kreditih (vračilo neobrestnih stroškov kredita), do katerih so bili upravičeni v razmerju do tožene stranke.
- 4 Tožeča stranka, ki je pridobila te terjatve, od tožene stranke zahteva, naj ji izroči navedene potrošniške kreditne pogodbe skupaj s pogoji, ki se uporabljajo za vsako od teh pogodb, spremljajoče pogodbe, vključno z zavarovalnimi pogodbami in

njihovimi splošnimi pogoji, ter zagotovi nekatere informacije, saj navedeni potrošniki nimajo kopij teh pogodb (izgubili so jih).

- 5 Poleg tega je tožeča stranka zahtevala, naj se tožena stranka zaveže k določenemu ravnanju, tako da zagotovi nekatere informacije v zvezi s sklenjeno kreditno pogodbo.

Bistvene trditve strank v postopku pred nacionalnim sodiščem

- 6 Ni sporno, da so toženo stranko in pravne predhodnike tožeče stranke povezovale pogodbe o potrošniškem kreditu.
- 7 Tožena stranka zavrača zahtevo tožeče stranke in trdi, da ni pravne podlage za to, da bi tožeči stranki (in njenim pravnim prednikom) izdala zahtevane dokumente v obliki pogodb, tudi če so potrošniki – kot v obravnavanem primeru – toženo stranko razrešili bančne tajnosti in pooblastili tožečo stranko, da zahteva izstavitev kreditnih pogodb med toženo stranko in posameznimi potrošniki.

Kratka obrazložitev predloga

- 8 Predložitveno sodišče meni, da se zastavlja vprašanje, ki zahteva razlago prava Unije, in sicer člena 16 Direktive 2008/48 v povezavi z načelom učinkovitosti prava Unije. Ni sporno, da sta zakonodajalec Evropske unije in nacionalni zakonodajalec v prizadevanjih za močno varstvo potrošnikov predvidela, da se jim lahko v primeru predčasnega vračila kredita vrne delež stroškov, plačanih v zvezi s kreditno pogodbo. Vendar iz nacionalne zakonodaje izhaja, da mora obstoj takega zahtevka dokazati tožeča stranka (potrošnik), česar pa ni mogoče storiti, ne da bi bil sodišču predložen dokaz v obliki pogodbe.
- 9 Zdi se, da potrošnik brez pogodbe in informacij o načinu vračila kredita ne more oceniti: prvič, pravilnosti izračuna kreditodajalca glede neobrestnih stroškov, ki jih je treba vrniti, in, drugič, ekonomske upravičenosti vložitve tožbe. To vzbuja resne dvome o učinkovitosti pravice potrošnika do vračila sorazmernega deleža neobrestnih stroškov potrošniškega kredita, do katerega je upravičen, če potrošnik sploh ne more preveriti, ali in v kakšnem obsegu je upravičen do vračila neobrestnih stroškov kredita.
- 10 Pritožbeno sodišče ugotavlja, da potrošnik ni obvezan hraniti izvoda pogodbe. Potrošnik običajno nima tehničnih možnosti, da bi trajno hranil izvode sklenjenih pogodb, saj so stranke pogodb, na katere se nanaša člen 49 zakona o potrošniških kreditih, običajno osebe z nizkimi dohodki, ki sklepajo številna kratkoročna posojila, ki ustrezajo opredelitvi potrošniškega kredita. Zato obstaja možnost, da ti potrošniki izgubijo prejete izvode pogodb in da ob predčasnem vračilu potrošniškega kredita številni med njimi ne bodo več imeli izvoda pogodbe, zaradi česar ne bo mogoče učinkovito preverjati njihovih zahtevkov do kreditodajalca na

podlagi člena 49 ustawy o kredycie konsumenckim (zakon o potrošniških kreditih).

- 11 Pogosta praksa je, da se prejšnji kredit odplača z nastankom nove obveznosti. V takem primeru se na potrošnikov račun ne prenesejo nobena sredstva, zato potrošnik nima natančnih informacij o tem, kdaj je bil dolg vrnjen.
- 12 Položaj potrošnika se ne izboljša, če se lahko obrne na zasebna podjetja, ki ponujajo informacije o dolgu, saj so s tem povezani dodatni stroški, ki mu lahko preprečijo uveljavljanje zahtevka v skladu s pravom Unije. Poleg tega te informacije niso popolne in ne vsebujejo nujno podatkov o vseh nastalih obveznostih.
- 13 Res je, da lahko sodišče v skladu s poljskim procesnim pravom določeni osebi naloži, da predloži določene dokumente (člen 248 KPC), vendar na podlagi take obveznosti ni mogoče opredeliti zahtevka in se naloži šele po učinkoviti vložitvi tožbe.
- 14 Medtem je predpogoj za vložitev tožbe natančna opredelitev zahtevka (člen 187(1), točka 1 KPC), kar ni mogoče, če potrošnik ali njegov pravni naslednik ne razpolagata s kreditno pogodbo in informacijami o datumu vračila dolga. V takem primeru bo moral predsednik senata pozvati k dopolnitvi formalnih pomanjkljivosti tožbe (člen 130(1) KPC) in posledično, če jih ni mogoče odpraviti, se lahko tožba zavrne, kar pomeni, da ne bo imela nobenega učinka, povezanega z njeno vložitvijo (člen 130(2) KPC).
- 15 Potrošnik, ki ga zastopa poklicni pooblaščenec, bo prav tako izpostavljen tveganju, da bo tožbeni zahtevek zavrnjen, ne da bi bil pozvan k njegovem popravku (člen 130^{1a} KPC), pri čemer ima lahko pravico do popravka tožbenega zahtevka v enem tednu od vročitve sklepa o zavrnitvi (člen 130^{1a}(3) KPC).
- 16 Če pa bi potrošnik svoj zahtevek oblikoval naključno, bi bil v primeru zahtevka, ki bi presegal dejansko dolgovani znesek, izpostavljen položaju, da izgubi postopek in da mora nositi njegove stroške. V poljski sodni praksi se je uveljavilo prepričanje, da tožeča stranka, ki umakne tožbo ali katere zahtevek je zavrnjen, izgubi zadevo, razen v primeru, ko tožena stranka med postopkom opravi plačilo.
- 17 Seveda v nacionalni sodni praksi velja, da lahko tožeča stranka dokaže, da je tožbo nujno morala vložiti za uveljavljanje svojih pravic, in v takem primeru ne bo obremenjena z zgoraj navedenimi stroški. Vendar pa položaj, kakršen je obravnavani, ni zajet v ustaljeni sodni praksi, zato bodo nekatera sodišča v takem primeru morebiti ugotovila, da je zaradi izgube pogodbe potrošnik sam kriv za nezmožnost določitve zneska terjatve in bi zato moral v zvezi s tem nositi stroške. Neobremenitev osebe, ki je vložila tožbo in pozneje umaknila del zahtevka, s stroški je izjema od načela odgovornosti strank za izid sodnega postopka (člen 98(1) KPC). Ta izjema se razlaga ozko, kar povzroča precejšnjo negotovost potrošnika glede vložitve tožbe.

- 18 Če bi potrošnik vložil zahtevek za manjši znesek od tistega, ki mu pripada, bi lahko preostal dolgovani znesek zastaral. Po ustaljeni nacionalni sodni praksi določba člena 123 civilnega zakonika, v kateri je opredeljeno, kdaj se pretrga tek zastaralnega roka, določa, da se tek zastaralnega roka načeloma pretrga z vložitvijo tožbe, vendar le za tisti del zahtevka, ki je bil predstavljen v tožbi.
- 19 Izjema od tega pravila se nanaša le na tiste zahtevke, ki jih ob vložitvi tožbe ni mogoče določiti, saj izhajajo iz cenitve določenega premoženja, ki jo opravi sodišče v določenem trenutku. V zadevnem primeru ni tako.
- 20 Ker ni pogodbe, potrošnik niti ne more oceniti, ali ima sploh koristi od uveljavljanja svojega zahtevka, ali preveriti, ali je bil njegov kredit po predčasnem vračilu pravilno obračunan. Potrošnik je šibkejša pogodbeni stranka in za razliko od podjetij nima na voljo orodij, s katerimi bi lahko ohranil vse zanj pomembne dokumente. Izguba izvoda pogodbe, pridobljenega ob njeni sklenitvi, torej potrošniku odvzame dejansko možnost, da bi uveljavljal svoje zahtevke na podlagi člena 49(1) in (2) ustawy o kredycie konsumenckim (zakon o potrošniških kreditih) (to je zahtevke, ki neposredno temeljijo na členu 16 Direktive 2008/48) in preučil utemeljenost uveljavljanja teh zahtevkov.
- 21 Iz ustaljene sodne prakse Sodišča EU izhaja, da morajo nacionalna sodišča zagotoviti učinkovitost prava Unije. Ta zahteva pomeni tudi, da lahko sodišča, kadar je to nujno, uporabijo sredstva, ki jih določbe nacionalnega prava ne predvidevajo (sodba Sodišča z dne 19. junija 1990, Factortame in drugi, C-213/89, EU:C:1990:257). Predložitveno sodišče dvomi, ali iz člena 16 Direktive 2008/48 glede na načelo učinkovitosti prava Unije izhaja pravica zahtevati dokumente, kot so pogodba o potrošniškem kreditu, ki je bil predčasno vrnjen, ter informacije o datumu in znesku vračila kredita, če je te dokumente treba pridobiti za presojo utemeljenosti vložitve tožbe in za učinkovito vložitev te tožbe, ne da bi bilo podano tveganje vračila stroškov postopka nasprotni stranki ali zastaranja dela zahtevka.
- 22 Če potrošnik ne bi bil upravičen do takega zahtevka, bi bistveno težje uveljavljal svoje pravice iz člena 16 Direktive 2008/48. Vložitev tožbe bi namreč pomenila precejšnje tveganje, kar bi ga lahko odvrnilo od vložitve zgoraj navedenega zahtevka.
- 23 Zaradi neobstoja pogodbe je potrošniku odvzeta tudi pravica, da presodi, ali je sodni postopek sploh potreben in se izplača. Potrošnik ali prevzemnik njegovih pravic (zaradi pogodbe o odstopu terjatev) nimata možnosti, da bi jasno opredelila svoj položaj, kar ju lahko tudi odvrne od vložitve zahtevka proti kreditodajalcu. Zaradi vseh teh okoliščin navedene osebe po eni strani ne morejo določiti svojih pravic v razmerju do kreditodajalca, po drugi strani pa imajo precej večje težave pri uveljavljanju teh pravic, če se kljub pomanjkanju nedvoumne presoje utemeljenosti svojih zahtevkov odločijo za vložitev tožbe (zaradi resnih tveganj za tožečo stranko, povezanih z vložitvijo tožbe).